

Nr 89.

Av herr **Andersson** i Stockholm **m. fl.**, om upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Vid 1928 års riksdag genomfördes på förslag av den dåvarande regeringen lag om kollektivavtal och lag om arbetsdomstol, av arbetarna allmänt benämnda tvångslagen.

Tvångslagen har en obestridlig mot arbetarnas fackliga organisationer riktad klasslags karaktär. Även bland lagens mer eller mindre ivriga tillskyndare torde meningarna både före och efter lagens tillkomst vara delade om lagens lämplighet, och av arbetarna har lagen med bestämdhet utdömts. En under sådana omständigheter tillkommen lag grundar sig icke på någon bland samhällsinnevånarna utbredd uppfattning, att densamma är behövlig eller önskvärd.

Lagstiftningen om de kollektiva avtalen vittnar om, att lagens tillskyndare fullkomligt sakna sinne för kollektivavtalets sociala sida och de förhållanden, under vilka ett avtal tillkommer. De, som äga produktionsmedlen, hava stora förutsättningar att reglera arbetstillgången så, att de vid avtalens utlöpningsstid äro relativt oberoende av arbetskraften. Under dessa förhållanden kan kollektivavtalet i fråga om förhållandena vid dess tillkomst ej jämföras med t. ex. affärsavtalet i vanlig mening. Under det att affärsavtalen slutas mellan i ekonomiskt avseende mera likställda parter, slutas arbetsavtalet vanligen mellan ekonomiskt bärkraftiga å ena sidan och å andra sidan egendomslösa, vilka icke hava annan tillgång än sin arbetskraft, och så snart de ej för var dag hava avsättning för denna, sakna de de ekonomiska tillgångar, som äro nödvändiga för försörjning.

Frågan om avtals slutande blir för den arbetande klassen i det kapitalistiska samhället ingen frivillig akt, emedan arbetaren är tvingad att sälja sin arbetskraft. Kampen om avtalets innehåll är kampen mellan de egendomslösa och den kapitalägande klassen om fördelningen av det av arbetarna framskapade produktionsresultatet. Den vid 1928 års riksdag genomförda tvångslagen är intet annat än ett vapen i arbetsköpareklassens hand emot arbetarna i denna kamp.

Från socialdemokratiskt håll har vid olika tillfällen tillkännagivits, att det socialdemokratiska partiet icke är principiell motståndare till obligatorisk skiljedom i s. k. rättstvister, tvister om de kollektiva avtalens tolkning och tillämpning.

I ett land med kapitalistisk samhällsordning blir varje lagföreskrift på detta område en mot arbetarna riktad klasslag. Skillnaden mellan princi-

piell anslutning till obligatorisk skiljedom och den nu genomförda lagstiftningen är synnerligen ringa. I båda fallen förutsättes att skiljedom skall vara obligatorisk angående tolkningen och tillämpningen av de kollektiva avtalen. Även de principiella anhängarna av det obligatoriska skiljedomsförfarandet lära ju förutsätta, att den, som icke respekterar skiljedomsutslaget, skall drabbas av påföljd. Det kan möjligen tänkas, att de socialdemokratiska föreskrifterna om skiljedomsförfarandet skulle innehålla lindrigare straffbestämmelser än de, som vid 1928 års riksdag fastställdes. Detta är emellertid icke ur arbetaresynpunkt det centrala i denna fråga. I båda fallen skola arbetarna vara bundna att böja sig för domar, som fällas icke på grund av fastställda lagföreskrifter utan på grund av bestämmelserna i de kollektiva avtalen, vilka ingalunda utgöra ett uttryck för de avtalslutande parternas gemensamma rättsuppfattning utan i stället utgöra ett besked om den makt parterna kunnat utveckla vid tiden för avtalets slutande. En lag, som på förhand upphöjer på sådant sätt tillkomna bestämmelser till lags värde och betydelse, torde utan överdrift kunna betecknas som en företeelse, vilken icke har något gemensamt med objektiv rättsuppfattning. Detta omdöme är berättigat om varje föreskrift angående obligatorisk skiljedom.

Arbetarna förbjudas att vidtaga någon åtgärd till försvar för sina intressen, under det att endast det öppet använda lockoutvapnet berövats arbetsköparna. Dessa senare hava emellertid i sin hand så många medel, att de under hela avtalstiden kunna föra strid mot arbetarna utan att det faller under de i lag förbjudna stridsåtgärderna. Om arbetarna i anledning av en ofördelaktig tillämpning av gällande avtal lämna sina anställningar och icke återgå i anställning förr än avtalet tillämpas på ett för dem tillfredsställande sätt, torde detta av åtminstone de fem borgerliga ledamöterna i en domstol komma att betecknas såsom en under lagen hänförlig stridsåtgärd. Om däremot en arbetsköpare, vid en ådömd enligt hans mening ofördelaktig tillämpning av avtalet, avskedar arbetarna på grund av »arbetsbrist» så lär han alltid komma att bli straffri.

Med föreskrifterna i nu gällande avtal i allmänhet, där »Arbetsgivareföreningens» § 23 finnes införd, giva dessa arbetsköparna möjlighet att åstadkomma en mängd stridsåtgärder och detta fullt lagliga sådana. Detta bevisas även därav, att herr Sydow på den s. k. »arbetsfredskonferensen» lät ganska klart antyda, att arbetsköparna komma att kämpa till det yttersta för att få behålla § 23 i avtalen och alltså behålla rätten att fritt antaga och avskeda arbetare samt fritt leda och fördela arbetet.

Om en arbetsköpare på grund av tvist med ett större eller mindre antal arbetare avskedar dessa och antager andra i de avskedades ställe, så lära arbetsköparna och med dem sympatiserande alltid komma att anse detta som en åtgärd, stående i överensstämmelse med alla de avtal, där arbetsköpareföreningens § 23 finnes införd. Likaså om en arbetsköpare i enlighet med bestämmelserna om rätten att leda och fördela arbetet efter en tvist förflyttar arbetare från ett högre till ett enligt avtalet lägre av-

lönat arbete, så torde detta ännu komma att betecknas såsom avtals- och lagenligt. Detta endast några exempel på de maktmedel, som arbetsköparna hava till sitt förfogande utan att en enda motsvarighet finnes på arbetaresidan. Det enda försvaret i dylika situationer har varit och är de maktmedel, som arbetarna haft i sina fackliga organisationers kampberedskap. Det lagstadgade obligatoriska skiljedomsförfarandet vrider försvarsvapnet ur arbetareklassens hand men lämnar arbetsköparen i alla dessa avseenden oberörd. Detta blir, som vi ovan framhållit, fallet med varje lagföreskrift om obligatoriskt skiljedomsförfarande i arbetstvister i det kapitalistiska samhället, och det blir i stort sett endast straffsätserna och en del mer eller mindre formella föreskrifter, som kunna variera. Detta senare får emellertid sällan betydelse, när det gäller de i kollektivavtalet mer eller mindre klart föreskrivna arbetsvillkorens tillämpning på arbetsplatserna.

Med ovanstående hava vi påvisat, hurusom varje lagstiftning på detta område med den nuvarande samhälls- och produktionsordningen bliver mot arbetarna och deras fackliga organisationer riktade klasslagar. Vi hava därmed även påvisat den ringa skillnad, som förefinnes mellan deras ståndpunkt, som säga sig vara principiella anhängare av lag på detta område, och den ståndpunkt, som förfäktas av den nu genomförda lagens tillskyndare.

Varje tal om, att de som arbetat för den nuvarande lagens genomförande gjort detta för att skapa likställighet och rättvisa mellan arbetare och arbetsköpare, framstår i sin rätta belysning, om man betänker, att samma grupper icke ansett det lämpligt eller nödvändigt att tillerkänna de i statstjänst anställda ens den rätt, som man sagt sig vilja lagfästa för arbetarna på den enskilda arbetsmarknaden. »Arbetsfredslagens» förespråkare ha ju velat göra gällande, att de föreslagit och kämpat för denna lagstiftning, emedan de ansågo det erforderligt att lagfästa den rättsordning, som i och i samband med kollektivavtalet utformats på arbetsmarknaden. Hur har det varit med de kollektiva avtalens genomförande och godkännande från statens sida av den kollektiva avtalsformen för de i statens tjänst anställda arbetarna? På de flesta områden ha statsmyndigheterna vägrat godkänna den kollektiva avtalsformen, och där den genomförts, har det i en hel del fall skett först efter långvariga strider med de berörda arbetarna. Den strid telegrafverkets linjearbetare förde för genomförande av en kollektiv överenskommelse angående arbetsvillkoren torde de flesta ännu hava i minnet, och alla torde ännu kunna påminna sig den kamp telefonisterna måste föra för en lösning av samma fråga, och huru polisen med ridpiskorna jagade dem och andra på Stockholms gator under denna strid. Detta senare skedde till och med under en socialdemokratisk regeringsperiod. De statsanställdas krav på att få en förhandlingsordning, som gäve dem rätt att överlägga med statsmyndigheterna om arbets- och lönevillkoren, framfördes för snart ett tjugotal år sedan, men ännu ha

statsmakterna och regeringar av olika partifärg antingen vägrat eller ock uraktlåtit att tillmötesgå dessa ytterst rimliga anspråk.

Detta är några exempel på den »rättsordning» staten tillämpar mot de i dess tjänst anställda och den strid staten fört med dessa anställda för att undgå att vid statens egna arbetsplatser få införd den »rättsordning», som för arbetsmarknaden i övrigt ansetts så fördelaktig, att den måste bindas med lag.

Ovanstående torde utgöra ett bevis till utöver de många, som förut givits för att »arbetsfredslagen» uteslutande är en mot arbetarna riktad klasslag, och att densamma icke är tillkommen med tanke på att skapa rättvisa.

Vi hava här icke ingått på någon detaljgranskning av de omskrivna lagbestämmelserna och detta medan vi betrakta hela lagen såsom ur arbetarsynpunkt förkastlig, och vi vilja, med hänvisning till vad här ovan anförts samt med hänvisning till vad som anfördes i motion 450 i andra kammaren vid 1928 års riksdag, föreslå att riksdagen må besluta,

att lagen om kollektivavtal och lagen om arbetsdomstol omedelbart upphävas.

Stockholm den 19 januari 1929.

Edoff Andersson.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.

Oscar Öhman.

J. P. Dahlén.

Verner Karlsson.

Nils Flyg.